

Л.О. Масіна

к. е. н., доц.

В.М. Масін

к. ю. н., доц.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКУМЕНТІВ В ОБЛІКУ

Досліджувана тема є актуальною, оскільки основне поняття електронних документів надано в законодавстві України, проте розроблених допоміжних нормативно-правових актів, що регулювали би використання електронних документів, немає. Тому на сьогоднішній день існують проблеми електронного документообігу, юридичної обґрунтованості електронних документів та їх захисту.

Незважаючи на те що обмін юридично значимими документами в паперовому виді як і раніше займає важливе місце в документообігу комерційних організацій, сьогодні все більше число підприємств віддає перевагу електронній взаємодії. Застосування сучасних технологій при підписанні і обміні документами допомагає вирішувати різні завдання – від прискорення і спрощення процесу укладення угод до підвищення рівня довіри до змісту документів.

Пандемія нової коронавірусної інфекції COVID-19 показала, що використання електронного документообігу може бути не лише зручним, але і життєво необхідним для компаній по всьому світу, влади, що зіткнулася з вимогами, про самоізоляцію і припинення

звичної офісної роботи. У цих умовах підписання документів і їх пересилка в паперовій формі виявилися істотно ускладнені, і компанії, що впровадили електронний документообіг, виявилися краще підготовлені до обставин, що склалися, в порівнянні з їх консервативнішими конкурентами. Сьогодні суб'єкти підприємницької діяльності взаємодіють за допомогою електронного документообігу, як між собою, так і з кінцевими споживачами і органами влади. Нині господарюючі суб'єкти застосовують електронний документообіг, що базується, як на інформаційному середовищі Інтернету, так і на інших електронних формах, електронних засобах. При цьому, з точки зору правового регулювання, використовувані засоби комунікації не впливають на юридичну значущість формованих електронних документів [1].

Законодавство допускає складання в електронному вигляді первинних документів (у тому числі товарної накладної, рахунку-фактури і інших). Згідно Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні», первинний обліковий документ складається на паперовому носії і(чи) у вигляді електронного документу, підписаного електронним підписом [2, ст. 9]. Для ряду первинних документів встановлені певні вимоги до їх формату для складання і передачі в електронному вигляді (для рахунків-фактур, актів надання послуг і інших). Але не уточнюється, який саме вид електронного підпису повинен використовуватися для підписання бухгалтерських документів. Відповідно, до уточнення цього питання може бути використаний кваліфікований електронний підпис, передбачений Законом України «Про електронні довірчі послуги». Говорячи про практику укладення договорів сторонами дистанційним чином, слід зазначити, що досить часто зустрічаються випадки обміну по електронній пошті сканами підписаного кожною стороною свого екземпляра документу.

Умови використання електронного документообігу, порядок створення документів в електронній формі, їх легітимного обороту і зберігання регулюється Законом України «Про електронні документи та електронний документообіг». Дія цього Закону поширюється на відносини, що виникають у процесі створення, відправлення, передавання, одержання, зберігання, оброблення, використання та знищення електронних документів [3, ст. 2].

Використання при здійсненні угод факсимільного відтворення підпису за допомогою засобів механічного або іншого копіювання, електронного підпису або іншого аналога власноручного підпису допускається у випадках і в порядку, передбачених законом, іншими правовими актами або угодою сторін.

Первинний обліковий документ, а також реєстр бухгалтерського обліку може бути складений на паперовому носії або у вигляді електронного документу, підписаного електронним підписом. Електронний документ – це документ, який містить обов’язкові реквізити і інформацію у вигляді електронних даних [3, ст. 5].

При цьому вимоги до документів бухгалтерського обліку і документообігу у бухгалтерському обліку, у тому числі види електронних підписів, використовуваних для підписання документів бухгалтерського обліку, встановлюються нормативними актами незалежно від виду економічної діяльності. Електронний документ має юридичну силу, при умові якщо:

- наявні обов’язкові реквізити, склад і порядок розміщення яких визначається законодавством. Електронний документ має обов’язкові реквізити, і один з цих реквізитів є електронно-цифровий підпис, який після реформи електронних довірчих послуг зараз називається кваліфікований електронний підпис. Кваліфікований електронний підпис за вимогами законодавства, вважається цілісним та містить достовірні електронні дані [4, ст. 1];

- є можливість перетворення документа у візуальну форму, придатну для сприйняття змісту такого документа;

- електронний документ зручний для перегляду, копіювання, передачі, збереження і т. д. [3, ст. 5–6].

Оригіналом електронного документа вважається його електронний примірник із обов’язковими реквізитами, включаючи цифровий підпис особи, яка створила такий документ.

Первинні облікові документи в електронній формі можуть підтверджувати доходи і витрати, факти прийняття цінностей на облік для цілей бухгалтерського обліку і оподаткування у випадках, коли інформація в електронному вигляді, підписана електронним підписом, за правилами, встановленим Законом України № 2155-VIII, визнається електронним документом, рівнозначним документу на паперовому носії, підписаному власноручним підписом.

Отже, електронні форми первинних документів, а також архів файлів звітності, поданої контролюючим органам в електронному вигляді, повинні зберігатися суб'єктами господарювання на електронних носіях інформації у формі, що дає змогу здійснити перевірку їх цілісності на цих носіях, протягом строку, встановленого законодавством для зберігання відповідних документів на папері.

Список використаної літератури

1. Колісник В.В. Електронний документообіг: від створення до зберігання документів підприємства. *Кадровик* – 01. 2019. URL: <https://www.kadrovik01.com.ua> (дата звернення: 01.11.2021).
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996–XIV. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/996–14> (дата звернення: 01.11.2021).
3. Про електронні документи та електронний документообіг : Закон України від 22.05.2003 р. № 851–IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851–15> (дата звернення: 01.11.2021).
4. Про електронні довірчі послуги : Закон України від 05.10.2017 р. № 2155–VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2155–19> (дата звернення: 01.11.2021).